

RUDAR

••• Glasilo slovenskih rudarjev •••

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtlet v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Ne frankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Z bojišča med delom in kapitalom.

Strnite vrste! Ojačite organizacijo!

Nešteto krat smo že zaklicali našim rudarjem te besede. Zaklicali smo jih zategadelj, ker smo se živo zavedali, da je ravno na slovenskem ozemlju rudarska organizacija ena najšibkejših med vsemi rudarskimi organizacijami po svetu. Kako žalostno je na primer, da v tako velikem rudarskem središču kakor je Trbovlje, organizacija ne more in ne more naprej. Pa tudi drugod je mizerija; izmed rudarskih organizacij na Slovenskem so edinole sodrugi v Lešah lahko ponosni na svojo organizacijo.

Toda zdaj pa trkajo nad vse resni časi na duri. Pri naši rudarski stroki sicer ni nikakega gibanja, ali tako gibanje lahko pride kar čez noč, ker ga lahko provocirajo rudniški posestniki sami. Podobno se je zgodilo na Češkem. Praškim kovinarjem so hoteli podjetniki vsiliti tako škandalozno delavno pogodbo, da so morali odgovoriti nanjo s stavko. Pogodba je celo v nasprotju z obrtnim redom, ali kaj se meni kapitalist v svojem izkoriščanju za vse božje in človeške postave! In zdaj stavka na Češkem okoli 20.000 kovinarjev in to stavko so izzvali podjetniki, ker so hoteli delavcem s pogodbo odvzeti kar so si bili priborili. Ne delavci, ampak podjetniki so napadli! Rudarji, pomislite, kaj boste pričeli, kadar se vam to dogodi! In zgodi se vam prav tako lahko kakor se je zgodilo praškim kovinarjem.

Pa ozrimo se še malo po velikem bojišču dela proti kapitalu!

O ogromnem angleškem rudarskem gibanju smo že poročali, prav tako tudi o gibanju francoskih rudarjev in stavki bosanskih rudarjev. O teh gibanjih ni doslej nič novih poročil. Mir pred viharjem... Pač pa so šle naslednje vesti o stavki belgijskih rudarjev v Borinaži: Podjetniki so ošabno odklonili slehrno posredovanje, delavstvu nočejo dovoliti ničesar, med stavkujočimi je strašna beda; zveza rudniških organizacij preti s splošno rudarsko stavko v

Belgiji. Toliko o gibanju naših bratov po drugih deželah. Omeniti moramo še stavko mestnih delavcev v Pulju, ki so jo zmagonosno dobojevali proti izkoriščevalni mestni kliki.

Z naglim pogledom smo preleteli bojišče dela s kapitalom. Časi so resni, bojišče se bo še razširilo. In prav lahko se nenadno razširi na naše rudniške pokrajine, na naše rudniške okraje. Da ne najdejo bližnji boji rudarjev nepripravljenih, naj store, kar jim kličemo:

Strnite vrste! Ojačite organizacijo!

Stanje naše strokovne organizacije „Unije avstrijskih rudarjev“ v preteklem letu.

Začetkom lanskega leta se je splošno sodilo, da bi strokovna organizacija avstrijskih rudarjev glede članov zopet napredovala. To domnevanje je opravičevalo dejstvo, da je jela kriza, ki je prejšnje leto vladala v avstrijskem rudništvu, zopet pojmati in se je koncem leta 1910. čutila samo še v revirjih rjavega premoga na zapadnem in severo-zapadnem Češkem, končno pa je v drugi polovici leta 1911. prenehala tudi v teh revirjih. V tem smislu se tedaj smatra kriza lahko za premagano. Toda vzlic temu, da so se razmere v tem pogledu prav močno zboljšale, nimamo v preteklem letu v Uniji avstrijskih rudarjev zaznamovati glede članov nikakršnega napredka.

Unija je štela koncem leta 1911 v 215 (v prejšnjem letu v 242) podružnicah in vplačilnicah 13.540 (v prejšnjem letu 17.506) članov. Na novo se je sprejelo v tem letu 4628 članov.

Računi glede denarnega (finančnega) prometa do sedaj še niso definitivno sklenjeni. Kolikor se rezultat do sedaj lahko presodi, izkazujejo vseukupni dohodki 158.500 K. V teh dohodkih niso uračunani oni zneski, ki so jih podružnice v smislu pravil pridržale nazaj, in tudi prispevki za stavbni sklad niso v njih započeni. Vseukupni izdatki znašajo približno 183.300 K. Potemtakem so bili izdatki za približno 24.800 K večji nego pa dohodki. Med iz-

datki odpade: na brezposelnost 9247 K, na bolniško podporo 34.571 K, na pogrebno 14.530 kron, na pravovarstvo 10.076 K in na potovalno podporo 672 kron. Ostalih 114.220 kron odpade na druge izdatke.

Mezdna gibanja so se vršila v revirjih, Moravska-Ostrava, zapadno in jugozapadno, kakor tudi severo-zapadno Češko, končno v štajerskih revirjih Ljubno, Voitsberg in Trbovlje. — Mezdno gibanje v Moravsko-Ostravskem revirju je trajalo nekoliko mesecev in je končno rodilo ta uspeh, da se je upeljala uradna preiskava v zadevi od organizacije vloženih pritožb, ter je končalo novembra meseca s 5 odstotki mezdno doklado za vse nad in pod zemljo uposlene delavce. — Na zapadnem Češkem so se takisto dosegli majhni mezdni priboljški. — A alpskih revirjih so se deloma dosegli majhni uspehi, deloma pa so bile delavske zahteve kratkomalo odklonjene. — Radi slabih mezdnih razmer in dopusta zaupnikov in drugih sličnih okoliščin je prišlo do približno 60 stavk, na katerih je bilo udeleženih okoli 20.000 delavcev. Približno polovica teh stavk je končala s polnimi in delnimi uspehi; ostale stavke so bile brezuspešne. Za štrajkovne podpore se je izdalo 13.276 K. — Razen tega je bilo v severo-češkem revirju povodom nekega mezdnege spora 130 delavcev skozi 11 tednov izprtih.

Agitacijsko delo je bilo tekom celega leta zelo otežkočeno. Pred vsem učinki krize še niso bili premagani. Škoda ki so jo delavci utrpeli vsled skrčenja obratov in vsled reduciranja mezd — nekaj takih poskusov se je sicer odbilo, toda ne vseh — še ni popravljena in izenačena. K vsemu temu pa prihaja še neznosna draginja živil, ki od dne do dne huje pritiska na delavske družine. Seveda bi morala ravno draginja biti en vzrok več, da bi delavci pristopali k strokovni organizaciji; ravno naraščajoča draginja živil bo morala dovesti delavce do zavesti, da se bodo samo s pomočjo močne strokovne organizacije rešili tega položaja. Žalibog se opaža nasprotno, da je ravno draginja eden vzrokov, da strokovna organizacija nazačuje, mesto da bi se ravno v takih težkih časih morali delavci le tembolj združevati v

LISTEK.

T. KOBOR:

V tovarni in doma.

Iz Ogrskega.

V tovarni.

Ruta mu je segala do ušes, kučma do vrat. Šandor Mohuk je jako zmrznjen mož in tudi pipo kadi samo zategadelj, da se ogreje. Toda takoj jo vzame iz ust in jo utakne v žep, bržko je došel do tovarniških vrat. Vrtar bi to lahko smatral za nedostojnost, saj ga že tako pisano gleda zaradi njegove kučme, zaradi rute, zaradi vsega, kajti vrtar ne more trpeti Šandorja Mohuka.

Ko je tako smuknil z najvdanejšim pozdravom noter, se je oddahnil. Vrtar je bil proti njemu s hrbotom obrnjen in ga torej niti narahnil ni. Šel je preko mogočnega dvorišča skozi vrsto zarzavelih kotlov, ostankov vozov, pri katerih so si dali opraviti z visoko zavihanimi rokavi molčeči kovači, ki so prezirno izpljunili v smeri njegove poti in dejali:

»Zabubljenec.«

Toda čemu? To naj ve ljubi Bog. Ti goloroki ljudje so, kadar gredo na delo, kadar se vračajo z dela, prav tako stisnjeni kakor on, kakor vsak delavec, ki je na potu. In vendar samo njega zasmehujejo, drugega nikogar. Pač zategadelj, ker je tako neroden človek, na katerega nosu je zapisano, da se boji za svoj kruh prav tako pred tovarnarskim ravnateljem kakor pred psom brez gospodarja. Zategadelj je tudi napram vsakomur ponižen in prav zategadelj jezdi vsakdo po njem.

Koncem livarne je delavnica za vrtanje. Šandor Mohuk se prikloni tudi pred ogromnim jermenom, kajti dobro ve, da ga, ako to le enkrat opusti, jermen svedra zgrabi okolo života in ga zakolobari v vrtočlavo z dimom prepajeno višino, kjer vsevprek brne železni drogovi in šipe prenosnih naprav in vrte prasketajoče jermene.

Bogve kako ume delavec svoje delo vedno tako urediti, da je pripravljen na delo, pa naj pride na mesto kadarkoli, ravno v trenutku, ko zapiska parna piščal in čeprav ni strokovnjak, Šandor Mohuk niti tega ne razume. Tisti,

ki so bili pred njim prišli, so imeli še opraviti z ruto, z modro bluzo, ki so jo nosili čisto spodaj, on pa je že stal pri svojem svedru do tal v modri obleki in umazan do ušes ter s plašnimi pogledi opazoval gibanje pošastnega jermena; ako prične delati, se mu smejejo tovariši, ako stoji brez dela, ga lahko nahruli delovodja:

»Tepec, rajši stoji in kvari zrak, samo da ne prične minuto popreje z delom, čeprav ga samo iz milosti trpimo. Tako počasen je, kakor veliki kazalec na uri.«

Slednjič se odloči in prične delati. Vrtar mora luknje v ogromne železne kocke. Ne on, ampak svedri na paro. Nemarno delo, ki bi ga lahko opravljal tudi konj. Na železni kocki je lepo zaznamovano, kam naj se zavrti luknja, velikost določi sveder, ki ga je vtaknil mojster; on mora samo železne kocke pristavljati in odstavljati, nastavljeni in spuščati sveder, ga mazati z oljem in paziti, da vrtanavpično navzdol, ne pa poševno.

Enako delo imajo poleg njega dninarji in vajenci; on je edini strojni ključavničar, ki ga uporabljajo za to delo. Za vse drugo je prepočasen, preneroden.

obrambo svojih koristi. Vsekakor pa je brezdvomno, da nosijo veliko krivdo na tem, da strokovna organizacija v zadnjem času ni mogla napredovati, kakor bi morala, tisti separatistični češki zasepljenci, ki so tudi med rudarji na škodo močne centralne organizacije ustanavljali narodnostno ločene organizacije. Vendar smo prepričani, da so to samo prehodne krize, ki bodo morale prenehati v tistem času, ko bo stavljeno avstrijsko rudniško delavstvo kakor vse ostalo delavstvo pred usodna vprašanja morda že najbližje bodočnosti. — V svrhu pridobivanja novih članov je izdajala Unija letake v nemškem, slovenskem, poljskem in češkem jeziku.

Glede na socialno zakonodajo je sledeče poročati. Unija je nadaljevala svojo večletno akcijo v svrhu zvišanja dnevne bolnišćine za obolele rudarje tudi v preteklem letu. V tem oziru se je dosegel ponoven uspeh s tem, da se morala za rudarje v Lešah na Koroškem določiti proti prejšnji bilstveno večja bolnišćina. — V okrajih revirnih rudarskih uradov Plzenj, Mies in Gradec so se zaupniki Unije udeleževali na sanačnih akcijah tamkajšnjih, blizu poloma se nahajajočih bratovskih skladnic. Omenjene rudarske oblasti so bile odredile združitev v svojem uradnem okrožju se nahajajočih bratovskih skladnic in sicer z striktno grožnjo, da se bo združitev izsilila, ako se dotične bratovske skladnice prostovoljno ne bi hotele združiti. Ob takih okolišćinah so morali naši zaupniki gledati v prvi vrsti na to, da se izbijejo za rudarje čim večje koristi. V revirjih Plzenj in Wies se bo sanacija revirnih bratovskih skladnic, kakor vse kaže, po sili izvršila, ker podjetniki delavcem ne marajo privoliti nikakšnih koncesij. V okrožju graškega revirnega urada stoji stvar nekoliko ugodnejše, vendar še ni odločila.

Tekom zadnjega leta je osrednja zveza rudniških posestnikov pričela z nekimi akcijami, ki so direktno naperjene proti delavcem. Centralno društvo rudniških posestnikov je brezdvomno najmočnejša podjetniška organizacija v državi. Organiziranih je dobrih 90 odstotkov rudniških posestnikov. Omenjena osrednja (centralna) zveza obsega 128 rudniških podjetij, v katerih je zaposlenih 128.413 delavcev.

To trdno sklenjeno organizacijo rudniških posestnikov pa podpirajo še rudarji sami. Poleg Unije avstrijskih rudarjev, te najstarejše rudarske organizacije v Avstriji obstoja še nekaj drugih organizacij, ki jih lahko brezpogojno smatramo za eno samo nasprotno organizacijo, ker vse združuje ena misel: sumničiti in obrekovati Unijo rudarjev. — Nasprotniške organizacije so: Nemško-nacionalna (državna zveza nemških rudarjev, sedež: Karblitz). To organizacijo rudniški uradniki prav močno podpirajo; od časa do časa se skuša delavce celo prisiliti, da pristopijo kot člani k imenovani organizaciji. Razen tega je z dejstvi dokazano, da so kolovodje te organizacije rudniške uradnike naravnost prosili, da jim pomagajo »organi-

zirati«. Povodom rudarskih stavk v Komotavi so bili nemški nacionalci stavkokazi. Po poročilih, ki so prišla v javnost, ima državna zveza rudarjev baje 20 podružnic s 1898 člani. Denarni promet te organizacije je neznan (!), ker še nikoli niso objavili nikakšnega poročila o dohodkih in izdatkih. — Osrednja zveza krščanskih rudarjev ima svoj sedež v Fohnsdorfu. Poroča se, da je imela ta zveza v letu 1910 v 13 podružnicah 894 članov. Po objavljenem računskem izveščju je imela inkusivno salda iz prejšnjega leta dohodkov 5947 K 49 vin., izdatkov pa 4939 K 29 vin. Potemtakem bi znašalo premoženje 1008 K 20 vin. — Takozvana prosto-socialistična organizacija dominira samo v Falkenauskem revirju. Kakih izkazov o številu njenih članov svet do danes še ni videl. Kolovodja te organizacije je državni poslanec Simon Starck in s tem je rečeno že vse. Kajti Simon Starck je bil pri volitvah, v pravem pomenu besede kandidat rudniških kapitalistov in rudniški uradniki so zanj tudi z vso silo agitirali. Nekaj rudniški uradnik je bil celo toliko predrzen, da je rekel napram nekemu rudarju: »Kdor hoče ohraniti svoj kruh, naj voli Simon Starcka.« — Češko-nacionalna in češko-anarhistična organizacija rudarjev — poslednja se deli prav za prav v dvoje skupin — delujeta v severo-zapadno-češkem revirju rjavega premoga. Niti ena niti druga teh organizacij ni o svojih članih in svojem denarnem prometu kdaj kaj poročala. Vsaka njih pa izda svojo tedensko glasilo.

Strokovna glasila Unije rudarjev so izhajala v nemškem, poljskem, češkem in slovenskem jeziku (»Glück auf,« »Gornik«, »Na zdar« in »Rudar«). Omeniti bi bilo, da so skušali rudniški podjetniki neznosno draginjo živil izkoristiti za ustanovitev rudniških konsomov, da bi na ta način spravili rudarje v še večjo odvisnost. Tozadevna akcija se je upejla pred vsem z občnim nakupovanjem krompirja, moke in drugih vsakdanjih živil. V tem oziru so rudniške podjetnike prav krepko podpirale nemško-nacionalne rudarske organizacije. Gospoda pa je svojo akcijo že ustavila, ker se je morala prepričati, da rudarji nikakor niso voljni, nasesti tem podjetniškim limanicam.

Socialistična borba in nasilnejše orožje.

Neodvisen, samostojen boj delavstva — to je nauk socializma, to je naše stališće in na vprašanje:

»Je-li v občje mogoča osvoboditev delavcev brez socializma?« — bo odgovoril slehern zaveden delavec: Ne!

V socializmu je rešitev, v socializmu je osvoboditev! — Dokler obstoji današnja uredba človeške družbe, kapitalistična uredba, se morejo izpreminjati samo oblike suženjstva — ali suženjstvo ostaja; eno trpljenje se more odpraviti, pa se zato pojavi zopet drugo.

Na zemlji sta dva sveta, dva razreda ljudi. Na eni strani stoje oni, ki so pograbilii vse bogastvo in ki lahko uživajo brez truda in skrbi. Na drugi strani so delavci brez vsakoršnega posestva, proletarci, katerih edina imovina je delovna moč, ki jo morajo prodajati, ako hočejo živeti, a prodajajoči jo ustvarjajo kapitalistom nova bogastva. Na eni strani je toliko bogastva, da ga njegovi gospodarji ne morejo vsega užiti, pa če bi si tudi izmišljali najrazudanejšje užitke — na drugi strani pa je pomanjkanje in stradanje. Kdor nič ne dela, — uživa ter se skoraj duši v izobilju! Kdor pa dela in proizvaja, — pa skoraj da nima kruha!

Ako bi se to dogajalo po nekem, večno nerazumljivem zakonu, tedaj nam v resnici ne bi nič drugega preostajalo, nego da se udajamo v božjo voljo in otožno čakamo, kaj da bo še prišlo. Ali mi danes vemo in znamo, odkod ta kriviča prihaja, mi vemo, kaj je vzrok tega nesmiselnega, neznosnega stanja. Mi natančno vemo, da so kapitalisti gospodarji dela samo zategadelj, ker so v posesti delovnih, proizvajalnih sredstev: zemlje, tovarn, rudnikov, strojev itd. Mi vemo, da je delavec v težki odvisnosti, ker ne more sam razpolagati s svojo delovno močjo, nego jo mora prodajati onim, ki so si prisvojili vsa delovna sredstva. A kakor hitro nam je to znano, tedaj vemo, da bo delavec svoboden šele takrat, kadar bo odpravljeno kapitalistično gospodarstvo, kadar bo res narod gospodar delovnih sredstev in vsled tega tudi gospodar svojega dela in njegovih produktov.

Ker imajo kapitalisti: gospodarsko vlado, imajo takisto i politično. Politične razmere niso nič drugega nego izraz gospodarskih razmer. Dokler bo delavec suženj v tovarni, v premeškoku, na lokomotivi, dotlej bo suženj tudi v državi in občini. Politična osvoboditev je odvisna od gospodarske.

Ali čim nam je vse to znano, ne smemo obupno čakati, da se na bogve kakšen čudežen način zruši kapitalistični zistem in nad njegovimi razvalinami zasije solnce socializma. Ne smemo nikdar pozabiti, da je vsakoršen uspeh v človeškem življenju odvisen od moči. Neumestna potrpežljivost, prazno upanje ni rodilo še nikakšne zmage; zmiraj je odločevala moč.

Kapitalizem ne vlada po »milosti božji«, nego s silo svoje moči. In vladal bo, dokler se ne pokaže, da je delovno ljudstvo močnejše, silnejše. Nikjer ni zapisano, kdaj bo delavski razred zrušil kapitalistično družbo; ali tudi brez vsakoršnih proračunskih koledarjev je gotovo, da bo delavstvo tresnilo ob zemljo zlato tele v tistem času, ko bo delavska moč večja od kapitalistične.

V boju mora delavski razred zbirati bojno moč, ki je za zmago potrebna. A v vseh delavskih bojih je najboljše in najodločnejše orožje poleg organizacije delavsko časopisje. Prav za prav si tudi močnih delavskih organizacij brez delavskega časopisja misliti ne moremo.

Kapitalisti vedo, kaj je časopisje, in od ka-

Tekom časa stopi zdaj ta zdaj drugi k vajencu in si da postreči. Šandor Mohuk si tega ne upa. Njegov želodec se prične oglašati, toda nima poguma, da bi stopil k suknjicu in vzel iz njega kos kruha, ki ga je bil doma vtaknil vanj za južino. Da, šele tedaj sne južino, ko ga strogi parni rog ošabno nahruli: Izgini h kosilu!

Dninarji okolo njega se čisto prijetno zabavajo, medtem ko naravnajo sveder. Čim jim delovodja ali ta ali oni inženirjev obrne hrbet, se porogljivo nasmihajo dug drugemu in vedo o dotičnem vselej kaj poniževalnega povedati. Delovodjo imenujejo rjavca, vsled njegove rdeče brade in njegovega rdečega nosu, o višjem inženirju pa govore samo kakor o »Židu«. Čemu? Odveč je morda, da bi to razkladali.

Nato govore o socializmu, polemizirajo med sabo, preklinjajo kapitalizem in stroje. Šandor Mohuk jih samo posluša, to se pravi, on se ne upa niti poslušati. Zakaj vendar ne? Zakaj naj bi imenoval delovodjo rjavca, višjega inženirja pa žida! Tega celo ljubi s pasjo vdanostjo, kajti edini človek je, ki je z njimi prijazen. Misli tudi na to, da bi prepovedali tako

nevljudno govorjenje, ali resnično ostane samo pri mislih in še te kmalu bojzljivo zbeže.

Tak je Šandor Mohuk. In ko stoji tako poleg stroja, se zdi, da je v stroju več človeškega dostojanstva, kakor v njem. Bojazljiv je, neroden, top in potrpežljiv. On se niti veseliti ne more, kakor drugi, kadar ob šestih zadoni osvobojujoči parni rog, ko se nenadoma umiri slehrna roka razen roke Šandorja Mohuka, ki se ne upa prenehati z delom, dokler vidi predpostavljenega. Slednjič se počasi spravi in caplja sam in plaho pogledujoč ljudi ven, medtem ko odhajajo drugi v skupinah razgovarajoč in smejoč se. Veliki tovarniški pes ga napade, vratar se smeje in ga preklinja ter mirno gleda, kako se najponižnejše brani proti mogočni živali in jo pogosto z milo prosečim glasom pokliče po imenu:

»Nero, Nero!«

Doma.

Ali poznate Novopeštansko pot? Po njej se vračajo domov ljudje, podobni sencam. Pozno zvečer se vale črno po njej. Vozovi električne železnice ropočejo mimo njih in v zraku je več prahu kakor kisika. Vanjo se zlivajo

žalostne z deskami obite ulice in zdi se, da postane vsak človek, ki krene v to ulico, takoj cestni razbojnik — tako strašno izgledajo nevarni tovarnarski delavci, do ušes zaviti v ruto, kučmo pomaknjeno do vratu in čez.

Ko gre Šandor Mohuk po leseni ulici, mu prileti nasproti iz razpadajoče hiše lajajoč pes.

»Beštja!« mrmra Mohuk in sune mogočno žival tako v stran, da cvilec preskoči mlakužo in tuleč izgine v noč.

Iz razsvetljenega okna kočje se razlega strahovit vrišč. Otroško kričanje, žensko klepetanje. Šandor Mohuk stopi pred okno in udari zvence s pestjo po njem. Pod njegovimi škripajočimi, težkimi koraki poka deska, ki vodi preko odprtega kanala na dvorišće kočje, potem sune z ного v nezaprta vrata, da preplášeno odskočijo.

V kuhinji sveti samo rdečkasta luč ognjišća, iz sobe se sliši plaho šepetanje:

»Oče. Tih! Oče!«

Ko vstopi Šandor Mohuk v zatohlo, ozko sobo, dvigne četvero otrok plaho oči proti njemu do kosti shujšana bolehná ženska mu gre trepetajoč nasproti, s proseče plahim pogledom

pitalistov se lahko naučimo, kako je treba časopisje ceniti.

Ogromna je moč časopisja in kdorkoli stoji v boju, je moral spoznati njegovo moč. Časopisje je izzivilo vojne in sklepalo mir; postavljalo je in rušilo vlade; pripravilo je tudi pot kapitalističnemu izkoriščanju. Brez časopisja, brez tiska ne bi mogel kapitalizem živeti in vladati, kakor tudi ne more gospodariti brez železnic in parobrodov, brez brzjava in pošte, brez borz in bank. Časopisje je kapitalističen ščit in meč, glasnik in prorok. S pomočjo časopisja vlada kapitalizem silnejše nego vlada s krono in žezlom.

Odkar se je delavstvo začelo buditi, poznati svoje nadloge in zbirati svoje sile, ima kapitalistično časopisje še eno, posebno svrhu: zavajati delavce, odvracati jih od njihovega boja in uprezati jih v službo kapitalističnih interesov in ciljev. Niti ena podlost ni tako gdná, da je kapitalistično časopisje ne bi uporabljalo v svrhu zavajanja in zatiranja delovnega ljudstva. Kapitalistično časopisje laže o peklu in raju, da bi v delavcih ubilo zdravo pojmovanje o življenju na zemlji. Kapitalistično časopisje slavi najokrutnejše izkoriščevalce ter povečuje najčrnejše poneumnjevalce. To časopisje prepeva »rodoljubne« pesmi o narodnosti in domovini, samo da delavci ne bi opazili, kako vleče Slovenec Slovence in Nemec Nemcu kožo čez glavo. Odkar je delavstvo začelo misliti s svojo glavo, prinaša kapitalistično časopisje od časa do časa tudi kako resnično vest o socializmu — seveda med stotinami lažnjivih vestí —, samo da bi delavce laže zaslepilo ter se kazalo, kakor da bi bilo vsem slojem pravično. Danes se to časopisje ljudstvu prilizuje, jutri ga bo zopet ogoljufalo in izdalo. V resnici služi to časopisje samo protidelavskemu kapitalizmu. **Kdor brani privatno lastništvo delavnih sredstev, ta brani kapitalistični zistem, ta vzdržuje suženjstvo delavskega razreda.**

Nasproti odkritemu in prikritemu kapitalističnemu tisku stoji **bojevno socialistično časopisje**. Socialistično časopisje stoji in pada z delavskim razredom. To časopisje je zmiraj in brez prestanka na strani tlačanih, a proti vsem tlačiteljem. Socialistično časopisje je najmočnejše delavsko orožje in sicer tem močnejše, čim razširnejše!

Sodrugí! Vam je li vse to jasno, ali pojmiti pomen svojega časopisja? Ali, Vi delavci, poleg neobhodno potrebne organizacije, pojmiti važnost »Zarje« za delavsko gibanje na Slovenskem? Vi to pojmiti, zato boste šli v tem letu na novo delo in napeli vse sile, da poleg vsakdanjega dela za organizacijo čim najbolj razširite tudi našo »Zarjo«, povsod in na vse strani, kjerkoli žive in delajo slovenski delavci!

Delavci! Socialisti! Vsi kot en mož! Pojdite od hiše do hiše, poučujte svoje tovariše o važnosti organizacije in časopisja! Pridobivajte zmiraj nove člane strokovni organizaciji in

zmiraj nove naročnike na naš delavski dnevnik »Zarja«! To je prvi, to je najnujnejši posel in noben socialist se ne sme odtegniti delu za organizacijo in prepotrebno časopisje!

Delavci, sodrugí! Imejte zmiraj na umu, da brez organizacije in časopisja ne morete voditi osvobodilnega boja. Upoštevajte vsikdar, **da boste zmiraj potom svojega časopisja najlažje razganjali mrak**, ki obdaja le še preveč vaših bratov, katere bo samo čitanje naših časopisov privedlo v naše vrste ter jih trajno priklenilo na našo bojno organizacijo!

Delavci! Razumite, da vam samo socialistično časopisje osvetljuje trnjeva pota, po katerih vam je hoditi v boju za vsakdanji kruh. Delavsko časopisje vas uvaja v boj ter vas usposablja zanj. Ono vas neprestano brani in zagovarja, ono vas vedno uči in hrabri, ono vas teši in navdušuje! Zato pa, slovenski delavci, slovenski rudarji, bodi vaše geslo: **Delajmo neumorno in neprestano za našo strokovno organizacijo, vsak izmed nas naj smatra za svojo častno dolžnost, da pridobi organizaciji par novih članov; ali delo za organizacijo izpopolnimo zaeno s tem, da agitiramo za naše časopisje, da pridobimo čim največ novih naročnikov na naš dnevnik »Zarja«** — Organizacija in časopisje! Zanimarjati ne smemo ne enega, ne drugega. Organizacija je brez moči brez časopisja kakor na drugi strani tudi časopisje ne more uspešno izvrševati svojih nalog, ako ne stoji za njim organizacija! **Tako organizacijo kakor časopisje, oboje zaeno moramo pospeševati, ako hočemo, da bo naše delo popolno, naš boj uspešen.**

Torej, sodrugí! Na delo za naše organizacije, na delo za našo »Zarjo«!

Novi plačilni pravilnik za delavce državnih rudnikov in žgalnic v Avstriji.

Ministrstvo javnih del je izdalo sledeči plačilni pravilnik za delavce drž. rudnikov in žgalnic v Avstriji. Naj sledi tukaj: C. kr. ministrstvo javnih del. Št. 2396/4—XVII a 1911. Plačilni pravilnik za delavce državnih rudnikov in žgalnic v Idriji, Pribramu, Jačimovu, Rablju, Celju, Kitzbichlu, Brischeggu in Klausnu se s 1. januarjem 1912 sledeče temeljne plače (normalne dne) določijo:

I. Plačilnik 1. za vse odrasle rudniške delavce izimši profesioniste in druge kvalificirane delavce:

1. stopnja	K 2,60
2. »	» 2,70
3. »	» 2,80
4. »	» 3,00
5. »	» 3,10
6. »	» 3,20
7. »	» 3,40
8. »	» 3,50
9. »	» 3,60

II. Plačilnik 2. za profesioniste in druge kvalificirane delavce:

Komaj je bil gotov z juho, se že kadí pred njim krožnik sočivja z velikim kosom mesa v sredi. Zavist premaga strah malčkov. S široko odprtimi ustmi opazujejo pot mesnih kosov s krožnika v usta, v ustih se jim nabirajo sline in vsi se bore z mislijo, ali bo danes kaj ostalo, kar oni dobe.

Kajti v tej hiši je samo Šandor Mohuk meso, drugi ga okusijo samo ob velikih praznikih drugače pa tupatam, ako pusti na krožniku en, dva grizljaja.

Mož natakne zadnji grizljaj na vilice in ga nese v usta. Koliko prevaranih nad izgine s tem grizljajem pod gostimi brki! Ali nenadoma obstoje vilice. Šandor Mohuk motri z jeznim pogledom svojo družino, ki pridržuje sapo, potem naglo pomakne vilice proti svoji ženi.

»Tu imaš!»

»Le pojej!» pravi potihoma žena in se ozre po strani na otroke.

»Tu imaš!» ponovi mož zdaj že osorno. Žena previdno prime meso z roko in se bliža otrokom.

»Sama ga pojej!» zareži nanjo Mohuk. Pa glavci že dobe meso, kedar dorastejo.»

1. stopnja	K 2,90
2. »	» 3,10
3. »	» 3,30
4. »	» 3,60
5. »	» 3,80
6. »	» 4,00
7. »	» 4,30
8. »	» 4,50
9. »	» 4,70

III. Odrasle delavke dobijo temeljne plače (normalne dne) 1.80 do 3.00 K. 4. stopnja plačilnika I.

IV. Za delavce in delavke do izpolnjenega 18. leta (mladoletni delavci) se temeljna plača (normalna dnina) določi s K 1.50 do 2,40.

V. Predstoječe temeljne plače (normalne dne) veljajo za celi »ših« redne službene dobe. Na novo sprejeti odrasli delavci se uvrščajo po njih porablivosti v plačilnik in v okvirju istega v ono plačilno stopnjo, ki je njih kvalifikaciji, starosti in zmožnosti primerna. Povišanje v bližnjo višjo plačilno stopnjo se ima v obeh plačilnikih vršiti avtomatično po preteku vsakih treh let. Plačilnik II je v prvi vrsti določen za profesioniste, mizarje, kovače, ključavničarje, monterje in predelavce, dalje za strojevodje in kurilce kotlov, kateri niso uvrščeni v kategorijo državnih slug, in za take delavce, kateri potrebujejo daljše službovanje v svoji stroki, da si za svojo službo potrebne spretnosti in vednosti popolnoma prilaste, ter že dalje časa služijo in se brezgrajno zadržijo. Uvrščanje takih delavcev v plačilnik II se ima pri rudniški seji skleniti in ne sme skupno število v ta plačilnik uvrščenih delavcev presegati 35 (petintrideset) odstotkov tačasnega stanja stalnih delavcev. Pri premešitvi delavca iz plačilnika I v plačilnik II se isti po svoji dosedanji temeljni plači v njej bližnjo višjo plačilno stopnjo plačilnika II uvrsti in se mu dovršeni službeni čas v zadnji plačilni stopnji plačilnika I za povišanje v nadaljno višjo stopnjo plačilnika II zaračunini.

Za odraščene delavke in za mladoletne delavce in delavke je plača za vsak slučaj določiti v mejah, ki so označene v § 1., točka III. in IV. po njih porablivosti, službenem času in starosti.

Določitev dninske plače za začasno vslužbene nestalne delavce (§ 10. postave z dne 28. julija 1889., drž. zak. št. 127) je presoji uprav drž. rudnikov in žgalnic prepuščena.

§ 2.

Upravam drž. rudnikov in žgalnic je prepuščeno, kjer je le mogoče pogodbeno delo uvesti, pri čemur je pogodbeno ceno na podlagi temeljnih plač (normalne dne) vže naprej dognati in določiti; zaslužek ni pri tem nikakoršni omejitvi podvržen.

Ako delavci z različno visokimi temeljnimi plačami skupaj (v oddelku) po pogodbi delajo, tedaj naj se pogodba izvede in določi po temeljni plači v najvišji plačilni stopnji stoječega delavca istega oddelka.

mu sname kučmo in odviže z njegovega vratu ruto; medtem pa huščne ven v kuhinjo druga, stara ženska; ko je sezula Šandorju Mohuku žena čevlje, se že kadí na mizi krožnik z juho in Šandor Mohuk jo godrnjajoč pokusi.

»Soli!« zarijove nenadoma in celo siromajšno gnezdo zatrepeče v nepopisnem strahu. Resnično, pozabili so bili postaviti soli na mizo, Bog jim bodi milostljiv!

»Mislila sem,« pravi žena (ta je še najpogumnejša), »da je danes že tako preosoljena.«

»Soli,« rjove mož, »in če še enkrat ne bo na mizi soli, ti zlijem juho za vrat.«

En otrok, star okolo pet let, nekaj pošepetaje starejšemu bratu.

»Mir!« ga nahruli Šandor Mohuk in malček se splazi za postelj in grize leseno nogo, da bi se ne slišalo njegovo ihtenje.

»Zopet ste razgrajali, slišal sem; toda najprej hočem jesti, potem že obračunam z vami.«

Med tem ko vsled te pretnje srca otrokov vzdrhte v bolesti in strahu, použije hudi mož, strupeno pogledajoč, toda z največjim mirom, juho, glasno srka, obriše goste brke z rokavom in pije z velikimi požirki vodo iz vrča.

In žena golta grizljaj in pri tem neprenehoma pogleduje otroke, ki se z lahnim zdihljajem zopet potisnejo nazaj. In medtem ko mati trudoma spravlja grizljaj po grlu, jih nje pogled hrani: skoro čutijo, kako draga mati deli v mislih košček mesa, seveda tega ne more storiti, kajti oče ne dovoli.

»Ena — dve, bodi noč!« zapove Šandor Mohuk in majhna soba se nenadno predrugači. Slamnice preplavijo tla poleg stene, umazane vajšnice lete po zraku, čevlji padejo z ropotom na tla in komaj je glava družine sama legla v postelji, tudi že ni nobene žive duše razen žene na nogah.

»Rjavec me je danes zopet zelo razjezil,« reče, zdaj že nekoliko mirnejši, Šandor Mohuk, »toda ne bom več dolgo trpel; tudi židu sem že dejal; ali gre rjavec ali jaz. No, in jaz ne pojdem. Ako bi bil višji inženir mož na svojem mestu, bi bil že davno pasadil pijanega tatu pred vrata. Toda zaman, tudi ta je tako neroden človek kakor vsak Žid!«

§ 3.

Za nedeljska dela se doklade dovolijo, katere naj se s 50 odstotki normalne dneve izmerijo.

§ 4.

Dodatni šihiti (sojšna), ki se le pri izrednih slučajih, ali pri začasni silni potrebi z dovoljenjem rudarske oblasti in v slučajih, ali pri začasni silni potrebi z dovoljenjem rudarske oblasti in v slučajih silne nevarnosti za varstvo življenja in imetja storiti smejo, se plačajo po dogovoru.

§ 5.

Pri sprejemu delavcev se bode v prvi vrsti na domače delavce in posebno sinove rudniških delavcev oziralo pod pogojem, da imajo isti polno telesno zmožnost za rudniško službo in tudi drugim predpisanim zahtevam ustrezajo.

§ 6.

Prehodninska določila.

Pri uvrstitvi stalnih delavcev z dnem 1. januarja 1912. v nove plačilnike bodo vsi delavci v dosedanji temeljni plači (vštevši eventualne doklade) primerno najbližjo stoječo stopnjo plačilnika I. oziroma II. uvrščeni. Pri tem temeljijo po veljavnih plačilnih normalih za dvanajsturno dnino določeni plačilni postavki in se delavcem isti službeni čas, ki so ga v zadnji plačilni stopnji dosedanjega plačilnega normala dosegli, za povišanje v bližnjo višjo plačilno stopnjo novega plačilnika všteje.

Vsled predstoječega zvišanja temeljnih plač (normalnih dnin) so tudi pogodbeni postavki pregledati, toda le tedaj, ako niso spremenjenim temeljnim plačam več primerni, z ozirom na morebitno obstoječe doklade v gotovem denarju ali v obliki naturalij; spremenjeni pogodbeni postavki so istočasno z novimi temeljnimi plačami uveljaviti.

S časom uveljave tega plačilnega pravilnika stopijo iz veljave vsa dosedaj veljavna pravila in vse doklade k normalnim dninam, in pogodbenim zaslužkom.

Dunaj, dne 18. januarja 1912.

C. kr. minister:

Trnka m. p.

Danes priobčujemo ta pravilnik brez komentarja. Po priliki pa se k njemu šepovrnemo.

Rudarske stavke v letu 1910.

Med 657 stavkami, ki so izbruhnile v letu 1910., je bilo 37 rudarskih stavk. (V prejšnjem letu je bilo v rudništvu zaznamovati 62 stavk). Med zadnjim desetletjem je to izvzemši leto 1904. najnižje število. Na teh 37 rudarskih stavkah, ki so se raztezale na 43 obratov, je bilo udeleženih 9504 delavcev, število delavcev pa, ki so bili v teh obratih zaposleni, je znašalo 21.735.

Po letnem času so se stavke vršile: V januarju 3., februarju 1., aprilu 5., maju 5., v juniju 10., v juliju 5., avgustu 4., septembru 4., oktobru 3., novembru 2., decembru 3. Stavke v rudništvu so bile skoraj izključno take, ki so obsegale en sam obrat; v petih slučajih pa je bilo več obratov, ki so pa vsak poedini pripadali enemu podjetju. — Skupinskih stavk v tem letu ni bilo. Obseg posameznih rudarskih stavk pa je vključno temu precej velik; povprečno je prišlo na eno stavko 257 stavkujočih, na en, od stavke zadeti obrat 505 zaposlencev. V splošnem je stopilo samo nekaj manj nego polovica zaposlencev v stavko, vseh 37 stavk je bilo nepopolnih stavk. Večinoma so stavkali samo izučeni delavci. Povprečno je trajala vsaka stavka nekaj nad 8 dni. — Tretjina vseh stavk so bile obrambne stavke.

Izmed zahtev se je v prvi vrsti ozirati na mezdne zahteve. Take so se stavile pri 25 stavkah (67,6 odstotkov). V 20 spornih slučajih se je zahtevalo zvišanje dnevnih plač, med temi v 11 slučajih brez uspeha. Radi delovnega časa se je stavkalo v 2 slučajih. Tokrat so zahteve radi organizacije stopile bolj v ospredje. Take zahteve so bile stavljene pri 8 stavkah (37,8 odstotkov). V 8 stavkah se je zahtevalo, da se sprejmejo odpuščeni delavci zopet v delo; šestkrat niso imele te stavke nikakšnega

uspeha. Zahteve radi službenega reda so bile stavljene pri 20 stavkah. V 5 slučajih je bilo zaznamovati popoln, v 3 slučajih pa delen uspeh.

Tudi tokrat so bili uspehi rudarskih stavk v primeri s stavkami v drugih stavkah mnogo neugodnejši, ker so imele ravnotako kakor prej pokazati največje uspehe.

Glede na število stavkujočih je bilo

5 stavk z 21 do 50 stavkujočih

17 " " 51 " 200 "

8 " " 201 " 500 "

7 " " nad 500 "

Pri 8 stavkah se je do 20 odstotkov

" 5 " " " 40 "

" 4 " " " 60 "

" 10 " " " 80 "

" 10 " " " nad 80 "

delavstva udeležilo.

31 stavk je trajalo od 1 do 5 dni

3 stavke so trajale od 6 do 10 dni

1 stavka je trajala " 16 " 30 "

1 " " " 31 " 60 "

1 " " " nad 60 "

Rudarske stavke v letu 1910. se delijo:

Češko 15 stavk z 2433 stavkujočimi

Moravsko 6 " " 1713 "

Galicija 5 " " 1213 "

Štajersko 4 " " 1144 "

Koroško 1 " " 202 "

Kranjsko 1 " " 247 "

Primorsko 1 " " 799 "

Šlezka 4 " " 1689 "

Izmed 37 rudarskih stavk je bilo 19 napadalnih, 12 obrambnih stavk, 6 stavk pa uradna statistika ni mogla kvalificirati. Na 2 stavkah so bile v pretežni večini udeležene delavke, na 6 stavkah pa v pretežni večini neizučeni delavci. Pri 20 stavkah so posredovale delavske organizacije, pri 17 stavkah pa se ni posredovalo. 548 delavcev je bilo povodom teh stavk primoranih praznovati, 102 delavca sta bila odpuščena, 174 jih je obrat prostovoljno zapustilo in 2 delavca sta bita na novo sprejeta.

(Konec prihodnjič.)

Strokovni pregled.

s Nam za zgled. V zadnjem letu je napredovala organizacija zidarjev za naše dežele za 2000 članov in čez! Seveda zidarji tega lepega uspeha niso dosegli križem rok, ampak so agitirali za organizacijo.

s Mastne dividende. Večina avstrijskih montanskih družb bo svoje dividende za leto 1912 zopet povišala. Pri Alpinski Montanski družbi so bili tudi že na podlagi rezultatov prvega četrtletja dani predpogoji za to, da se bo dividenda lahko zvišala za 4 krome. Ker je tudi 4. četrtletje prineslo ogromen dobiček, bi bila dana možnost, da se dividenda še bolj poviša. Uprava vendar ne bo šla preko zneska 42 kron, ker ne smatra za oportuno, da se dividenda tako skokoma povišujejo. O takozvani „Poldihütte“ se tudi poroča, da bo to podjetje, ki izdelava vsake vrste najboljšega jekla, to leto sjajno odrezalo. Njene povečane naprave so polno uposlene in jedva ustrezajo naročilom. Družba, ki je objavljane četrtletnih izkazov ustavila, bo dividendo povišala najmanj za 2 kroni. V avstrijskih rudnikih in fužinah se zatrjuje, da bodo razdeljevali 50 kron proti 44 kronam v prejšnjem letu.

Dopisi.

d Na trboveljski pošti vladajo očitno prav čudne razmere. 11. januarja je bil poslan s spremnico iz Zagorja zavoj „Rudarja“, pa je prišel v roke adresatu v Trbovljah že — 15. jan., torej je pošiljatev iz Zagorja v Trbovlje, katero pot človek lahko prehodi v eni uri, romala skoraj — 5 dni! V zadnji afrikanski naselbini gotovo nobena pošta ni tako „točna“. — Tokrat smo se zadovoljili z navadno reklamacijo, če se nam pa tak slučaj še enkrat pripeti, pa bomo brezobzirno nastopili proti taki zanikrosti! Toliko do znanja tistim, katerih se tiče!

d Zagorje. V nedeljo smo imeli prvi mesečni sestanek podružnice „Vzajemnosti“. Na sestanku so se storili važni sklepi, ki bodo obradili dobre sadove, če bodo sodrugi storjene sklepe tudi — izvršili. Sklenilo se je tudi, da mora do prihodnjega sestanka vsak član pridobiti najmanj še enega člana. Čim več članov kdo društvu pridobi, tem bolje, enega člana pa lahko pridobi vsak. Torej sodrugi, hajdimo na vztrajno

agitacijo! Delajmo pred vsem za našo strokovno organizacijo, ali ne pozabimo pri tem na našo kulturno organizacijo, ki ji je namen, da dvigne izobrazbo zagorskega delavstva! Podružnica „Vzajemnosti“ že prav lepo napreduje; lahko smo ponosni na svoj tamburaški zbor, na svojem mestu je tudi dramatični odsek, naš prvi cilj bodi sedaj še izvežban pevski zbor. V najkrajšem času pričnemo morda še v Kisovcu, oziroma v Lokah s pevskimi vajami in častna dolžnost slehrnega sodruga je, da podpira to dobro stvar vsaj s tem, da pristopi kot član k naši „Vzajemnosti“.

Slehrni rudar,

ki misli resno na izboljšanje svojega gospodarskega položaja,

mora biti član Unije avstrijskih rudarjev!

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

prijatelj moj.

Gre na vsako pot z menoj!

Ker se večkrat z njim krepčam, Vedno zdrav želod'c imam!

Najboljše krepčilo želodca!

Sladki in grenki.

Pazite na pristnost!

Posebno na kolodvorih!

Postavno varovano.

Josip Kremžar

Ljubljana

Gledališka stolba št. 3

izdeluje domači brinjevec, borovničev, hrušev in slivovo žganje ter vinski tropinovec.

Priporoča svoje izdelke po najnižjih cenah. Postrežba točna!